

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83186,Dobrowolski-Antoni-Boleslaw.html>
2022-10-05, 14:48

Dobrowolski Antoni Bolesław

DOBROWOLSKI Antoni Bolesław (6 VI 1872, Dworszowice Kościelne, Częstochowskie – 27 IV 1954, Warszawa), geofizyk, polarnik, pedagog. Syn Jana, nauczyciela szkoły ludowej, i Józefy Szyndler.

W 1891 ukończył V Gimnazjum Męskie w Warszawie, w którym od 1889 działał w kółkach związanych z II Proletariatem. Po dekonspiracji przebywał w więzieniach (1891–94), skąd trafił na zesłanie do Tyflisu. Z fałszywym paszportem zbiegł w 1895 do Rumunii, skąd pojechał do Szwajcarii. Na uniwersytecie w Zurychu studiował filozofię (1895–96), a później także biologię. Następnie na uniwersytecie w Liège podjął studia z zakresu biologii i fizyki. Nie ukończył ich, gdyż za namową H. Arctowskiego zdecydował się uczestniczyć w wyprawie belgijskiej na Antarktydę, z zadaniem prowadzenia obserwacji meteorologicznych. Wyruszone statkiem „Belgica” w VIII 1897. W II 1898 osiągnięto Ziemię Wiktorii na Antarktydzie Wschodniej. Niebawem „Belgica” ugrzęzła w lodzie (szerokość geograficzna 71° 31') na Morzu Bellinghausena, wymuszając zimowanie (pierwsze tak daleko w historii eksploracji Antarktydy). Oczekując na ocieplenie letnie prowadzono intensywne badania meteorologiczne, lodu, zjawisk optycznych. Wyniki wydrukowano po powrocie w dziele *Expédition Antartique Belge* (1903–12) w dużym stopniu stanowiące opracowanie Arctowskiego. D. ogłosił: *La neige et la givre* (1903), *Observations des nuages* (1903), *Les cristaux de glace atmosphérique et le phénomène du halo* (1907). Przed wszystkim jednak podczas wyprawy zgromadził znaczną kolekcję fotografii kryształów śnieżynek, którą później wzbogacił w Europie i wyniki opublikował w pracy *La symétrie des cristaux de glace* (1916).

Po powrocie z ekspedycji w VI 1899 D. pracował w Belgijskim Biurze Polarnym, głównie przy analizie rosyjskiej literatury

geofizycznej. W 1907 skorzystał z amnestii w Rosji i wrócił do kraju, podejmując pracę jako nauczyciel w szkolnictwie polskim (do 1914). Dzięki stypendium Kasy im. J. Mianowskiego 1916–17 przebywał w Inst. Meteorologicznym w Uppsali. Po powrocie do 1922 był wizytatorem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Jednocześnie do 1929 kierował Państwowym Inst. Meteorologicznym, nadając mu – początkowo przy udziale B. Grąbczewskiego – bardziej nowoczesny kierunek działania (m.in. zagadnienia związane z badaniem zalodzenia). Od 1927 wykładał przedmioty pedagogiczne w Wolnej Wszechnicy Polskiej (do 1938), a po wojnie na UW (1946–49, profesor zwyczajny w 1948).

Tematyka meteorologiczna, a zwłaszcza polarnictwo, to sprawy którym D. w okresie międzywojennym i później poświęcał wiele uwagi. Spośród ogłoszonych książek *Wyprawy polarne. Historia i zdobycze naukowe* (1914, wznowienie 1925), a zwłaszcza *Historia naturalna lodu* (1923), należą do klasyki, mimo polskiego języka wykładu. Wśród artykułów inspirujące znaczenie miała praca *Observations des nuages. Mouvement de l'air et de l'eau sur des accidents du sol* (1924).

D. uważał lód za minerał/skałę. W związku z tym stosował metody badawcze typowe dla mineralogii i petrografii. Dał temu wyraz w artykułach: *Les cristaux de glace* (1916), *La glace au point de vue pétrographique. Essai de classification des roches de glace* (1931), *La symetrie des cristaux de glace. Historique et état actuel de la question* (1933). Miało to konsekwencje także polityczne, a zwłaszcza uznanie pokrywy lodowej Antarktydy za część składową kontynentu.

D. był w okresie międzywojennym inicjatorem polskich badań w krajach polarnych. W 1932–38 dzięki zabiegom D. zorganizowano wyprawę na Wyspę Niedźwiedzią, a później na Spitsbergen i Grenlandię. W związku z tym założył Koło Polarne oraz Polskie Tow. Geofizyków. Uczestniczył w pracach Międzynarodowej Komisji Lodów i Śniegów (1936–39, wiceprezes). Był członkiem towarzystw geograficznych w Belgii i Polsce oraz członkiem tytularnym PAN (1952).

Bogate w treści z zakresu geofizyki są książki D.: *Mój życiorys naukowy* (1958), *Wspomnienia z wyprawy polarnej* (1950), *Dziennik wyprawy na Antarktydę 1897–1900* (1962).

Fleszarowa; Słabczyńscy; Śródka.

Archiwalia w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie.

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)